

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕНСІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Досліджується поняття пенсійних правовідносин, їх характерні особливості в умовах проведення пенсійної реформи в Україні.

Ключові слова: пенсійні правовідносини, пенсійне страхування, пенсійна реформа.

Постановка проблеми. Однією з найбільш важливих складових соціально-економічних перетворень в Україні є проведення пенсійної реформи. Про необхідність зміни механізму пенсійного забезпечення громадян мова йде вже давно, багато чого в цьому напрямку вже зроблено. Насамперед, це запровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення, яка будується на єдності солідарної, накопичувальної системи пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення. Однак повною мірою здійснити всі перетворення не вдалось, зокрема, нез'ясованим продовжує залишатись питання введення в дію накопичувальної системи пенсійного страхування, активно дискутується у суспільстві можливе підвищення пенсійного віку для жінок, обмеження максимального розміру пенсій. Зауважимо, що проблеми пенсійного забезпечення більшою мірою стали заручниками економічної ситуації в країні, а також часто виступають розмінною монетою у політичних дискусіях. Тому проведення чергового етапу пенсійної реформи повинне повинно супроводжуватись одночасними змінами в економічній сфері, зокрема, введенню накопичувальної системи повинно передувати прийняття бездефіцитного бюджету.

Зміни і нововведення у пенсійній сфері роблять актуальними та необхідними наукові дослідження комплексу правовідносин, які виникають при реалізації громадянами права на пенсійне забезпечення. Насамперед це стосується аналізу правової природи таких відносин, визначення їх поняття та з'ясування характерних особливостей. На дослідженні поняття та особливостей пенсійних правовідносин в умовах проведення пенсійної реформи буде зосереджена увага в даній статті.

Стан наукової розробки проблеми. Питання пенсійних правовідносин просто не могло опинитись поза увагою науковців. Тому не дивно, що практично всі видатні вчені науки права соціального забезпечення певною мірою аналізували сутнісні характеристики пенсійних відносин, їх види та зміст. Серед учених радянської доби потрібно відзначити В.С. Андрєєва [1],

Ачаркана В.А. [2], О.Д. Зайкіна [3], Захарова М.Л. [4], Іванову Р.І. [5], Тарасову В.О. [6], Фогеля Я.М. [7] та інших.

На сучасному етапі проблеми пенсійних правовідносин досліджують вітчизняні науковці Андрій В.М. [8], Болотіна Н.Б. [9, 10], Бойко М.Д. [11] Пилипенко П.Д. [12], Прилипко С.М. [13], Стаховська Н.М. [14], Сташків Б.І. [15, 16], Сирота І.М. [17, 18] та інші. Досить комплексно і глибоко питання пенсійного забезпечення і пенсійних правовідносин аналізуються в російській науці права соціального забезпечення. Вагомий внесок у розробку нової теорії пенсійних правовідносин роблять Гусов К.М. [19] Захаров М.Л. та Тучкова Е.Г. [20], Лушнікова М.В. та Лушніков А.М. [21], Мачульська Є.Є. [21] та інші вчені.

Не можна переоцінити значення праць указаних науковців у розвиток вчення про пенсійні правовідносини, їх особливості. Проте дана проблема постійно буде викликати потребу у подальших розробках і дослідженнях, оскільки вона не може залишатись осторонь усього комплексу питань соціального забезпечення, які перебувають у постійній динаміці. Така вже специфіка соціально-забезпечувальних, і зокрема, пенсійних правовідносин: відображати стан матеріального забезпечення працездатних членів суспільства на конкретному етапі історичного розвитку.

Мета статті полягає у дослідженні правової природи пенсійних правовідносин, визначення їх поняття та особливостей в умовах становлення нової моделі соціального забезпечення в Україні, аналізі сучасного стану пенсійного забезпечення та можливих перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Визначення поняття пенсійних правовідносин традиційно залежало від особливостей функціонування пенсійної схеми у конкретний історичний період. Вчені радянського періоду намагалися вивести поняття пенсійних правовідносин крізь призму існуючої державної моделі розподільчих соціально-забезпечувальних відносин. Так, О.Д. Зайкін вважав, що пенсійне правовідношення – це таке юридичне відношення, в якому одна сторона – що досягла певного віку, або працездат-

ний громадянин за наявності окремих об'єктивних підстав пенсійної аліmentaції має безумовне право на отримання регулярної (періодичної) виплати соціально-аліментарного призначення (пенсії), а друга сторона – орган матеріального забезпечення – зобов'язана здійснювати таку виплату та вчиняти на користь пенсіонера інші дії, передбачені законом [3, с.28.]. Подібний підхід до розуміння даного поняття здійснив і В.С. Андреев, на думку якого пенсійне правовідношення – це юридичне відношення, в якому одна сторона – орган, що здійснює функції соціального забезпечення, - зобов'язана виплачувати пенсію, а друга сторона – громадянин чи його сім'я – виконувати передбачені законом вимоги, що пред'являються до пенсіонера, та отримувати пенсію [23, с.121]. Наближене визначення пропонує і Т.М. Кузьміна, яка розуміє пенсійне правовідношення як таке, що виникає за волевиявленням громадянина та основі рішення органу спеціальної компетенції, юридичне відношення, в якому один суб'єкт – правоздатний громадянин або сім'я – має право на отримання регулярних виплат соціально-аліментарного характеру та зобов'язана виконувати вимоги, що пред'являються законом до пенсіонера, а другий – забезпечувальний суб'єкт – зобов'язаний сплачувати йому пенсію певного виду та у визначеному розмірі [25, с.106]. Наведені визначення пенсійних правовідносин однотипні за своєю природою і підкреслюють публічний характер соціально-забезпечувальних відносин, розподіл матеріальних благ і послуг з фондів суспільного споживання та соціально-аліментарний або безеквівалентний характер таких відносин. Інакше і бути не могло, оскільки в радянський період склалася державна патерналістично-егалітарна модель соціального забезпечення [21, с.10]. У цій моделі державі відводилась ключова роль у розв'язанні соціально-економічних проблем усіх соціальних груп на зрівнювальній основі. Така ситуація тривала досить довго, тому не було необхідності вносити якісь корективи у розуміння сутності розподільчих публічних пенсійних правовідносин. Зі зміною суспільно-політичного устрою змінилися і підходи до розуміння соціально-забезпечувальних, і, зокрема, пенсійних правовідносин. Період становлення нового законодавства про пенсійне забезпечення України характеризувався неоднозначністю, суперечливістю та неузгодженістю цілого комплексу правових норм, існувала, по суті, єдина державна пенсійна система.

В окремих випадках визначення поняття пенсійних правовідносин науковці давали через

поняття пенсії як їх основного об'єкта. Зокрема, К.М. Гусов визначає пенсійне правовідношення як врегульоване нормами права соціального забезпечення відношення громадянина (сім'ї) з органом соціального забезпечення, яке виникає на основі рішення комісії з призначення пенсій, за яким громадянин (сім'я) має право регулярно у визначені строки отримувати призначену пенсію у встановленому розмірі, а орган відповідно зобов'язаний її виплачувати [19, с.78]. Вважаємо, що таке розуміння пенсійних правовідносин звужує їх характер, і не в повній мірі розкриває їх особливості. Крім того, на сьогодні змінилися правові умови та порядок самого призначення пенсії, а отже, і природа пенсійних правовідносин.

Від моменту проголошення незалежності України усвідомлювалася потреба оновлення пенсійного законодавства, проведення докорінної пенсійної реформи. Пенсійне законодавство оновлювалося, зазнавало змін і доповнень, змінювались і підходи до поняття пенсійних правовідносин. Уперше для його розкриття почали використовувати категорію «пенсійні ризики». Вагому роботу в цьому напрямі провела С.М. Сивак, яка наголошує, що пенсійне правовідношення – це передбачене пенсійним законодавством суспільне відношення майнового характеру щодо розподілу спеціальних фондів соціального забезпечення, яке виникає між непрацездатною особою і відповідним компетентним органом при настанні пенсійних ризиків: старості, інвалідності, втрати годувальника та виражається у праві особи вимагати виплати пенсії та обов'язку відповідного органу виплачувати її [26, с.44]. Таке розуміння пенсійних правовідносин досить вдале, підкреслює цілий ряд їх особливостей та ознак, майнову основу формування. Проте воно дещо неповно відображає мету та спрямованість пенсійних правовідносин. Аналізуючи наведене визначення, Н.М. Стаховська абсолютно справедливо вказала, що «...розподіл спеціальних фондів соціального забезпечення насправді є метою відповідних правовідносин у галузі фінансового права, або це було б в значній мірі справедливим по відношенню до всієї системи правовідносин з пенсійного страхування, яка включає правовідносини по створенню відповідних страхових фондів та правовідносини по їх перерозподілу між застрахованими особами. А якщо говорити про пенсійні правовідносини як складову системи соціально-забезпечувальних відносин (і до яких відносяться лише правовідносини по забезпеченню за рахунок пенсійного страхування), то їх основна мета полягає у на-

данні відповідного пенсійного забезпечення престарілим та непрацездатним громадянам у визначених законом або договором випадках» [14, с.105]. Дозволимо собі розширити дану думку і зазначити, що в умовах функціонування сучасної системи пенсійного страхування роль і призначення пенсійних правовідносин прямо зумовлена самою природою соціального страхування: розподілі пенсійних ризиків між усіма його суб'єктами, накопиченні пенсійного капіталу, і при настанні вказаних ризиків – повного та своєчасного фінансування пенсійних виплат. Для вирішення таких завдань і існують конкретні види пенсійних правовідносин. У подальшому ми спробуємо розкрити сутнісні особливості пенсійних правовідносин саме в сучасних умовах.

Н.М. Стаховська пропонує розглядати пенсійні правовідносини як тривалі майнові правовідносини, що виникають з приводу надання престарілим та непрацездатним категорія громадян (сім'ям) у визначених законом страхових або інших випадках пенсійного забезпечення відповідними державними та недержавними органами за рахунок суспільних цільових (страхових) фондів [14, с.105]. Наведене визначення відображає сутнісні ознаки й особливості пенсійних правовідносин з точки зору їх суб'єктного складу, джерел формування. Разом з тим сучасна соціально-економічна ситуація та правова дійсність диктують потребу в подальшому аналізі юридичної природи пенсійних правовідносин в контексті становлення принципово нових засад пенсіонування.

Досліджуючи поняття правовідносин соціального забезпечення, П.Д. Пилипенко підкреслює їх складну структуру, наявність взаємопов'язаних окремих видів суспільних відносин, які в комплексі і утворюють цілісну будову даних правовідносин [12, с.127]. Автор указує, що до структури правовідносин соціального забезпечення входять соціально-забезпечувальні (матеріальні), соціально-страхові та процедурні правовідносини [12, с.129]. Правовідносини соціального забезпечення визначаються П.Д. Пилипенком як урегульовані нормами однойменної галузі суспільні відносини, що існують у сфері соціального забезпечення осіб, які зазнали соціального ризику (соціально-забезпечувальні відносини), а також пов'язані з ними процедурні та соціально-страхові відносини [12, с.129]. Варто підтримати позицію даного науковця про те, що характеризуючи правовідносини у сфері соціального забезпечення та визначаючи їх як самостійний вид правових відносин, необхідно брати до уваги увесь комплекс суспільних відносин, які станов-

лять предмет права соціального забезпечення. Відповідно і пенсійні правовідносини П.Д. Пилипенко розглядає в контексті їх подвійної природи: як соціально-забезпечувальні та соціально-страхові правовідносини [12, с.131, с.156].

Наведений вище аналіз підходів до розуміння поняття пенсійних правовідносин дає всі підстави стверджувати, що це поняття багатогранне та складне, залежить від низки факторів як правового, так і соціально-економічного типу. Тому видається за доцільне виведення поняття пенсійних правовідносин крізь призму їх сучасних властивостей та характерних ознак, які дадуть змогу виявити роль і місце правовідносин по пенсійному забезпеченню в механізмі соціального захисту громадян.

Радянська модель пенсійного забезпечення в основу свого функціонування завжди ставила такі критерії: 1) основна підстава призначення та виплати пенсій – старість або (та) стійка тривала непрацездатність; джерелом забезпечення виступає державна скарбниця або спеціальні фонди, створювані державою, чи за її сприянням; 3) в більшості випадків забезпечення пов'язане з колишньою службою, трудовою чи іншою діяльністю [23, с.21]. Крім цього, пенсійне забезпечення надавалось у грошовій формі, яка найбільш універсальна для задоволення різноманітних потреб громадян. Продовжують зберігати свою актуальність і такі риси, як періодичність, тривалість, у більшості випадках довічність, пенсійного забезпечення, і, відповідно, пенсійних правовідносин. Регулярна, щомісячна виплата пенсії не тягне щоразу зупинення, припинення та відновлення пенсійних правовідносин, у цьому і проявляється їх тривалий характер.

Наголосимо, що ознаки пенсійних правовідносин радянської епохи не могли не зазнати впливу самої розподільчої системи пенсійного забезпечення СРСР. Так, О.Д. Зайкін виділив такі основні риси (ознаки) пенсійних правовідносин як відносин по розподілу фондів суспільного споживання: 1) індивідуальний характер правовідносин; 2) соціально-аліментарний; 3) тривалючий; 4) характер фаміліризації [3, с.20-27]. Серед перерахованих ознак на сьогодні найбільшу дискусію викликає соціально-аліментарний характер пенсійних правовідносин. Вважаємо, що має рацію С.М. Сивак, яка вважає, що соціальну аліментарність належить розглядати лише як ознаку окремих видів пенсійних правовідносин [26, с.43]. Подібної думки дотримується і Н.М. Стаховська, стверджуючи, що «шляхом реформування пенсійної системи передбачається вве-

дення нових пенсійних інститутів, що також матимуть значення для теорії аліментарності пенсійного забезпечення», і наголошує, що це «звужує простір соціальної аліментарності у пенсійному забезпеченні» [14, с.95]. Можемо лише ще раз підкреслити, що сучасна структура пенсійної системи України побудована на принципах поєднання розподільчого та накопичувального джерела формування коштів на фінансування та виплату пенсій, що практично позбавляє їх аліментарного характеру.

Стосовно такої особливості, як фаміліризація, підкреслимо, що пенсійні правовідносини виникають з приводу надання певного грошового забезпечення конкретній фізичній особі (за винятком пенсії в разі втрати годувальника) внаслідок її волевиявлення за умови наявності спеціальної правоздатності. Доцільно називати цю особливість персоніфікацією або індивідуалізацією. Дана особливість пенсійних правовідносин виражається у тому, що розмір пенсії зумовлюється періодом трудової діяльності особи, сплатою страхових внесків, розміром середнього заробітку, кількістю утриманців тощо.

Характерною особливістю пенсійних правовідносин є те, що вони не можуть існувати поза сферою правого регулювання. Іншими словами, пенсійні правовідносини виникають тільки при наявності відповідних норм пенсійного законодавства, і носять, таким чином, владно-імперативний характер. Імперативність пенсійних правовідносин зумовлюється максимальною регламентацією прав та обов'язків сторін, підстав їх виникнення, зміни та припинення.

Досліджуючи особливості пенсійних правовідносин, не можна не зазначити ті з них, які зумовлюються підставами виникнення, зміни, припинення, а також суб'єктивним складом і змістом цих правовідносин. Юридичний склад як підстава виникнення пенсійних правовідносин має свою внутрішню узгоджену складну структуру. До неї входить комплекс юридичних фактів, які набувають значимості лише при їх комплексному застосуванні. У якості найбільш універсальних юридичних фактів, властивих пенсійним правовідносинам, можна назвати волевиявлення громадянина на призначення пенсійного забезпечення, рішення компетентного органу про призначення пенсії, пенсійний вік особи, страховий стаж, втрата годувальника, інвалідність тощо. При цьому абсолютно об'єктивними фактами, тобто такими, які не залежать від волі самого суб'єкта правовідносин, вважаються соціальні ризики та стать особи.

У якості об'єкта пенсійних правовідносин виступає пенсія як грошова форма пенсійного забезпечення. Її можна визначити як залежну від тривалості страхового стажу і величини заробітку, з якого сплачуються страхові внески, щомісячну грошову виплату особі у випадках настання пенсійних ризиків зі спеціально створених для цього фондів за умов і в порядку, які передбачені законодавством чи договором.

Особливість суб'єктного складу пенсійних правовідносин полягає в тому, що, з одного боку, суб'єктом виступає окрема фізична особа або, в деяких випадках сім'я, що набула пенсійну правоздатність. При цьому законодавство чітко визначає коло осіб, які підлягають обов'язковому пенсійному страхуванню, і одночасно закріплює систему добровільної участі у пенсійному страхуванні для окремих категорій осіб. Отже, можна говорити про розширення кола осіб, які потребують соціального забезпечення, і про законодавче розширення можливостей його надання.

Залежно від рівня пенсійної системи визначається правовий статус іншого суб'єкта пенсійних правовідносин. Так, у солідарній системі таким суб'єктом є Пенсійний фонд України, у накопичувальній системі іншим суб'єктом виступає Накопичувальний фонд, який утворюється Пенсійним фондом як цільовий позабюджетний фонд. У системі недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами пенсійних правовідносин є учасники, тобто, фізичні особи, на користь яких сплачуються пенсійні внески (громадяни України, іноземці, особи без громадянства). Здійснюється недержавне пенсійне забезпечення недержавними пенсійними фондами, страховими організаціями або банківськими установами [34, ст.2].

Зміст пенсійних правовідносин характеризується чітким взаємозв'язком між суб'єктивним правом уповноваженої сторони (фізичної особи, громадянина, який претендує на певний вид пенсійного забезпечення), та кореспондуючим обов'язком іншої, зобов'язаної сторони (органу, який правомочний призначати певний вид пенсійного забезпечення). При цьому уповноважена сторона не має рівноцінного обов'язку, а зобов'язана – права по відношенню до іншої сторони [14, с.101]. Загальна модель змісту пенсійних правовідносин виглядає наступним чином: суб'єктивному праву особи на отримання певного виду пенсії відповідає зустрічний обов'язок компетентного органу надати таку пенсію на умовах, визначених законом чи договором.

Якщо раніше мова йшла про виключно законодавче домінування у питанні встановлення

прав та обов'язків учасників пенсійних правовідносин, то із запровадженням нових рівнів пенсійної системи, зокрема, накопичувальної, можна говорити про значне розширення кола договірної регулювання таких відносин. Мова йде про договірне визначення умов пенсійного забезпечення у накопичувальній системі та системі недержавного пенсійного забезпечення.

Не можна оминати увагою і ще одну особливість пенсійних правовідносин. Практично всім видам пенсійних правовідносин передують процедурні правовідносини по призначенню конкретних видів пенсій. Їх головною метою є встановлення юридичних фактів, необхідних для функціонування пенсійних правовідносин. Тому можна сміливо називати процедурні правовідносини суміжними або допоміжними щодо пенсійних.

Виходячи із проаналізованих особливостей сучасних пенсійних правовідносин, які існують у нинішній моделі пенсійного забезпечення та будуть функціонувати за умов запровадження накопичувальної системи і розширення сфери недержавного пенсійного забезпечення, а також беручи до уваги всі існуючі дефініції даного поняття, можна запропонувати таке визначення.

Пенсійні правовідносини – це врегульовані нормами права соціального забезпечення майнові відносини, які виникають при настанні страхових або інших визначених законом випадків для матеріального забезпечення громадян (або членів їх сімей) на умовах, визначених законом або договором, за рахунок спеціальних страхових фондів.

Висновки. Пенсійні правовідносини в Україні зазнають і будуть зазнавати в подальшому суттєвих трансформацій. На сьогодні треба вести мову не лише про нові види пенсійного забезпечення, але і про розширення кола осіб, суб'єктів, що потребують пенсійного забезпечення, про подальше зближення приватних і публічних начал правового регулювання пенсійних відносин, зазнають змін правовідносини у солідарній системі, насамперед у частині підвищення пенсійного віку, коригування розмірів пенсій.

До особливостей пенсійних правовідносин сучасного періоду можна віднести: соціальну спрямованість, періодичність, тривалість, у більшості випадках довічність правовідносин; персоніфікацію (індивідуалізацію); неможливість існування поза сферою правого регулювання; наявність особливих підстав виникнення, зміни, припинення; специфічний суб'єктний склад і зміст; тісний взаємозв'язок із процедурними правовідносинами; розширення сфери договірної регулювання пенсійних правовідносин; набут-

тя пенсійними правовідносинами соціально-страхової природи.

Перспективними напрямками подальшого наукового дослідження видаються з'ясування правової природи правовідносин у накопичувальній системі, визначення їх місця новій моделі пенсійного страхування, дослідження правової природи правовідносин у системі недержавного пенсійного забезпечення.

Список літератури

1. Андреев В.С. Правоотношения по государственному социальному страхованию в СССР. – М.: Издат. МГУ, 1964. – 64 с.
2. Ачаркан В.А. Государственные пенсии. – М.: Юрид лит., 1967. – 168 с.
3. Зайкин А.Д. Правоотношения по пенсионному обеспечению. – М.: Издат. Московского ун-та, 1974. – 192 с.
4. Захаров М.Л. Советское пенсионное право / М.: Юрид. лит., 1974 – 432 с.
5. Иванова Р.И. Правоотношения по социальному обеспечению в СССР. – М.: Изд-во МГУ, 1986. – 176 с.
6. Тарасова В.А. Юридические факты в области пенсионного обеспечения. – М.: Издат. Московского ун-та, 1974. – 110 с.
7. Фогель Я.М. Право на пенсию и его гарантии. – М.: Юрид. лит., 1972. – 180 с.
8. Андрієв В.М. Про перспективи реформування пенсійної системи / Андрієв В.М. // Вісник Академії праці і соціальних відносин ФПУ. Науково-практичний збірник. – 1999. - №2. – С.66-68.
9. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні. - К.: Знання. 2005. – 615 с.
10. Болотіна Н.Б. Право соціального захисту України: Навч. посібник. – К.: Знання, 2005. – 381 с.
11. Бойко М.Д. Право пенсійного забезпечення в Україні: Навчальний посібник. – вид. 2-ге, випр. і доп. – К.: Атіка, 2006. – 356 с.
12. Право соціального забезпечення: Підр. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Бурак, С.М. Синчук та ін./ За ред. П.Д. Пилипенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Ін Юре, 2008. – 504 с.
13. Прилипко С. Право на пенсійне забезпечення та його реалізація в умовах ринкової економіки / Прилипко С. // Право України. – 2003. - №2. – С.45-48.

14. Стаховська Н.М. Відносини у праві соціального забезпечення: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. – К., 2000. – 203 с.
15. Сташків Б. Пенсія як об'єкт правовідносин в соціальному забезпеченні / Сташків Б. // Право України.-1998.-№11.- С.91.
16. Сташків Б.І. Теорія права соціального забезпечення: Навч. посібник. – К.: Знання, 2005. – 405 с.
17. Сирота І.М. Право соціального забезпечення в Україні: учебник. Изд. третье, перераб. и доп. – Х.: Одиссей, 2002. – 384 с.
18. Сирота І.М. Право пенсійного забезпечення в Україні: курс лекцій. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 288 с.
19. Право социального обеспечения / Под ред. проф. Гусова К.Н. – М.: Проспект, 2002. – 328 с.
20. Захаров М.Л., Тучкова Э.Г. Право социального обеспечения. – М., 2001. – 560 с.
21. Лушникова М.В., Лушников А.М. Курс права социального обеспечения. – М.: ЗАО Юстицинформ, 2008. – 600 с.
22. Право социального обеспечения / Под ред. Е.Е. Мачульской. – М.: Книжный мир, 1998. – 240 с.
23. Андреев В.С. Право социального обеспечения в СССР: Учебник. – М.: Юрид. лит., 1987. – 352 с.
24. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 3 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №49-51. – Ст.376.
25. Кузьмина Т.М. Советское право социального обеспечения. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1982. – 127 с.
26. Сивак С.М. Правові проблеми пенсійного забезпечення в Україні: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. – Львів, 1999. – 170 с.
27. Иванова Р.И. Социальное обеспечение в государственно организованном обществе: генезис, развитие и функционирование. – Автореф. дис.д.ю.н. – М., 1987.
28. Пашерстник А.Е. Правовые вопросы вознаграждения за труд рабочих и служащих. – М.: Издательство АН СССР, 1949. – 352 с.
29. Кузьмина Т.М. Советское право социального обеспечения. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1982. – 127 с.
30. Закон України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам» від 18.05.2004 р. // Офіційний вісник України. – 2004. - №24. – Ст.1579.
31. Основы законодательства Украины про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року // відомості Верховної ради України. – 1998. - №23. – Ст.121.
32. Гушин И.В. Советское право социального обеспечения: вопросы теории. – Минск, 1982. – 176 с.
33. Васильева Ю.В. Основания для дифференцирования правового регулирования пенсионных отношений / Васильева Ю.В. // Правоведение. – 1998. - №3. – С.24-30.
34. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 9 липня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003.- №47-48. - Ст.372.
35. Роик В.Д. Формирование института негосударственных пенсий: концептуальные предложения / Роик В.Д. // Пенсионные деньги. – 2006. - №1-2.
36. Захаров М.Л. Россия прощается с обязательным социальным страхованием / Захаров М.Л. // Новый Трудовой кодекс Российской Федерации и проблемы его применения. – М., 2004.
37. Воронин Ю.В. Актуальные проблемы развития пенсионного законодательства / Ю.В. Воронин // Право человека на жизнь и гарантии его реализации в сфере труда и социального обеспечения. Материалы Международной научно-практической конференции / Под ред. К.Н. Гусова. – М.: Проспект, 2008.

Стаття надійшла до редколегії 31 серпня 2010 року.

Рекомендована до опублікування у “Віснику” членом редколегії О.В. Гетманцевим.

O. Y. Orlovsky

Concepts and features of pension legal

Summary

The article examines the legal concept of retirement, their characteristic features in terms of pension reform in Ukraine.

Keywords: retirement legal, pension insurance, pension reform.

O. Y. Orlovsky

Понятие и особенности пенсионных правоотношений

Аннотация

Исследуются понятие пенсионных правоотношений, их характерные особенности в условиях проведения пенсионной реформы.

Ключевые слова: пенсионные правоотношения, пенсионное страхование, пенсионная реформа.